

Nr 54.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten; given Stockholms slott den 29 januari 1932.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

G U S T A F.

Sam Larsson.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915
(nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

Häri genom förordnas, att 4 § i lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

4 §.

Varder legitimerad — — — vinna legitimation.

Föreligger grundad anledning till antagande, att legitimerad läkare av skäl, som i första stycket sägs, är ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, äger medicinalstyrelsen förordna, att han skall undergå läkarundersökning för avgörande, huru därmed sig förhåller. Angående sådan undersökning har medicinalstyrelsen att meddela närmare föreskrifter. Motsätter han sig undersökning, är vederbörande polismyndighet pliktig att på begäran av den, som har att förrätta undersökningen, lämna erforderlig handräckning. I avvaktan på att undersökning kommer till stånd må medicinalstyrelsen återkalla legitimationen för den tid styrelsen bestämmer.

Läkare, som — — — sin befattning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 15 januari 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Tillförordnade departementschefen, statsrådet Holmbäck anför efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet:

Medicinalstyrelsen har hos Kungl. Maj:t hemställt om vidtagande av ändring i lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten i syfte främst att bereda medicinalstyrelsen möjlighet att låta undersöka läkare, som kan antagas på grund av sinnessjukdom eller missbruk av narkotiska medel vara ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, för bedömande av huru därmed sig förhåller. Innan jag ingår på medicinalstyrelsens framställning, får jag i korthet redogöra för de bestämmelser i ämnet, som närmast äro av intresse.

Enligt 1 § 1) i 1915 års lag tillkommer behörighet att utöva läkarkonsten »den, som inom riket avlagt medicine licentiatexamen och därefter vunnit legitimation som läkare (legitimerad läkare)». Sådan behörighet äger vidare — enligt stadgande i 1 § 2) i lagen — »den, som, utan att vara legitimerad läkare, innehar läkarbefattning, vartill han blivit av Konungen utnämnd». I 2 § meddelas bestämmelser om sättet för vinnande av legitimation, och i 3 § upptagas vissa grunder för legitimationens återkallande m. m. Därefter stadgas i 4 §:

*Gällande
bestämmelser.*

4 §.

Varder legitimerad läkare på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning i själstillståndet, orsakad av missbruk av alkohol, morfin eller dylikt medel, ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, skall legitimationen av medicinalstyrelsen ofördröjligen återkallas; dock att, där han innehar läkarbefattning, vartill han blivit utnämnd av Konungen eller av medicinalstyrelsen, legitimationen må återkallas allenast för tid, under vilken han av nämnda anledning åtnjuter tjänstledighet eller eljest icke uppehåller sin befattning. Tillfrisknar han eller upphör eljest förhållande, som föranlett legitimationens återkallande, må han ånyo vinna legitimation.

Läkare, som avses i 1 § 2), vare ej behörig att utöva läkarkonsten under tid, då han av anledning, som i denna paragraf omförmäles, icke uppehåller sin befattning.

Medicinalstyrelsen.

I sin framställning — dagtecknad den 9 mars 1931 — har medicinalstyrelsen anfört:

Med anledning av bestämmelserna i 4 § i 1915 års lag har medicinalstyrelsen i cirkulär den 31 oktober 1925 till vissa tjänsteläkare m. fl. anmodat dessa att till styrelsen ofördröjligen anmäla till deras kändedom komna fall av sinnessjukdom eller rubbning i själstillståndet av i lagen angiven orsak hos läkare. Vid de tillfällen, då styrelsen måst fatta beslut om återkallande av läkares legitimation, ha dessa beslut i regel grundats på sådan anmälan, vilken åtföljts av läkarintyg angående vederbörandes själstillstånd. Då det gäller tjänsteläkare har medicinalstyrelsen genom sin instruktionsenliga inspektionsrätt möjlighet att, om så befinnes erforderligt, låta verkställa en undersökning av ifrågakomne läkares verksamhet, varvid ofta till den inspekterandes hjälp ställts psykiatrisk sakkunskap, varigenom alltid klarhet vunnits rörande behovet av legitimationens återkallande. Då fråga däremot blir om enskilt praktiserande läkare, lämna nu gällande bestämmelser ingen möjlighet för styrelsen att åstadkomma detaljgranskning av deras verksamhet genom inspektion. Om vederbörande då ej vill frivilligt underkasta sig undersökning av läkare, kan sådan endast åstadkommas genom polismyndighetens försorg, och för ingripande från denna fordras enligt 1929 års sinnessjuklag, 28 §, att anledning skall föreligga till antagande, att personen ifråga är sinnessjuk, samt att det av hans uppträdande uppenbarligen framgår, att han är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv. Erfarenheten har lärt, att det endast torde vara i sällsynta undantagsfall, som detta förfaringssätt kan anses vara motiverat. Det kan emellertid ej förnekas, att en påtaglig och verklig allmänfara föreligger i bristen på möjlighet att kunna hastigt ingripa och genom legitimationens återkallande bringa en sinnessjuk eller av narkotiska medel omtöcknad läkare ur funktion. Medicinalstyrelsen har under de senaste månaderna haft erfarenhet, som klart belyser de omtalade svårigheterna för styrelsen att effektivt vaka över läkarkonstens rätta utövning.

Legitimerade läkaren E. anmäldes redan i oktober månad för att han från vissa apotek förskrivit stora mängder spritdrycker och narkotiska medel. Då misstanke förelåg, att E. genom nämnda rekvisitioner gjort sig skyldig till överträdelse av gällande föreskrifter, överlämnade medicinalstyrelsen ärendet till vederbörande polismyndighet för utredning. Den avgivna polisrapporten lämnade icke tillräckligt stöd för åtgärd mot E. men gav grundad anledning till misstanke, att E. personligen förbrukat det huvudsakliga av de utskrivna medlen. Då E. trots pågående undersökning i ärendet fortfor att från apotek utskrivna recept på spritdrycker och kokain m. m., blev på styrelsens initiativ förnyad polisutredning igångsatt. Denna har ej gett polismyndigheten tillräcklig grund för att tillämpa sinnessjuklagens anförda bestämmelser rörande observation genom polisens föranstaltande av E:s sinnestillstånd. Med stöd av vad genom den förnyade polisutredningen blivit känt angående E:s sinnesförfattning och levnadssätt har emellertid styrelsen ansett sig berättigad att främtaga E. legitimationen.

Sedan medicinalstyrelsen därefter till ytterligare belysning av fallet hänvisat till framställningen bifogade polisförhørsprotokoll m. m., fortsatte styrelsen:

Särskilt av detta sist påtalade fall torde alldeles tydligt framgå, att en brist förefinnes i gällande lagstiftning, då medicinalstyrelsen, som har sig ålagt att vaka över läkarkonstens utövning, saknar medel att inom rimlig tid och på effektivt sätt få klarlagt, att läkare, som synes vara sinnessjuk

eller givit grundad anledning till misstanke om att han missbrukar alkohol, morfin eller dylikt medel, lider av rubbning i själstillståndet i sådan grad, att han är ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten.

Medicinalstyrelsen har därför ansett sig böra förorda skyldighet för läkare att, då grundad misstanke av nämnd art föreligger mot honom, underkasta sig den läkarundersökning, som medicinalstyrelsen anser behöfelig. Sådan undersökning förutsättes naturligen icke behöva ske, då anmälan enligt 1925 års cirkulär inkommit, d. v. s. då orsaken till anmälan är fullt konstaterad.

Bestämmelse om sagda undersökning synes styrelsen lämpligen böra införas i 4 § av förenämnda lag om behörighet att utöva läkarkonsten.

Enligt vad erfarenheten givit vid handen bör i nämnda paragrafs första stycke intagen bestämmelse om att beslutet om legitimationens återkallande skall anpassas efter erhållen ledighet från läkarbefattning, som innehas, omändras så, att återkallelsebeslutet blir det normgivande och att ledigheten anpassas därefter.

Styrelsen föreslog, att 4 § i lagen måtte erhålla följande lydelse:

4 §.

Varder legitimerad läkare på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning i själstillståndet, orsakad av missbruk av alkohol, morfin eller dylikt medel, ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten, skall legitimationen av medicinalstyrelsen ofördröjligen återkallas.

Föreligger grundad anledning antaga sådant förhållande som i första stycket sägs, äger medicinalstyrelsen förordna, att läkaren skall för frågans bedömande undergå läkarundersökning på sätt och å tid, styrelsen bestämmer. I avvaktan på dylik undersökning liksom vid vägran eller underlåtenhet att underkasta sig sådan undersökning må styrelsen återkalla legitimationen för tid, som styrelsen bestämmer.

Innehar sådan läkare befattning, vartill han blivit utnämnd av Konungen eller medicinalstyrelsen, skall styrelsen jämväl gå i författning om, att han erhåller tjänstledighet tillsvidare för den tid, legitimationen är honom framtagen.

Tillfrisknar läkare, för vilken legitimationen återkallats, eller upphör eljest förhållande, som föranlett dylik åtgärd, må han ånyo vinna legitimation.

Läkare, som avses i 1 § 2) vare ej behörig att utöva läkarkonsten under tid, då han av anledning som i denna paragraf omförmäles, icke uppehåller sin befattning.

Över medicinalstyrelsens framställning har yttrande inhämtats av centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund. Centralstyrelsen har i sin ordning hört två av sina sektioner, nämligen svenska psykiatriska föreningen och Sveriges privatpraktiserande läkares förening.

Styrelsen för svenska psykiatriska föreningen har anfört:

Enligt styrelsens mening är förslaget synnerligen välgrundat och ägnat att täcka en kännbar brist i behörighetslagen. Styrelsen vill därför giva förslaget sin fullständiga tillslutning, i synnerhet som styrelsen har sig bekant flera nyligen inträffade fall, där det varit önskvärt att denna lagändring redan funnits.

Styrelsen kan i detta sammanhang ej undgå att framkasta den frågan huruvida ej lagändringar i liknande syfte rörande vissa ämbeten skulle vara önskvärda. Denna fråga är även motiverad av vunnit erfarenhet. Emel-

lertid vill styrelsen ej på något sätt med detta fördröja ifrågavarande ärendes avgörande.

Styrelsen för Sveriges privatpraktiserande läkares förening har anfört:

De av medicinalstyrelsen föreslagna ändringarna synas oss vara synnerligen önskvärda och i full överensstämmelse med föreningens ändamål, att stärka det fria läkaryrkets ställning och »vidmakthållande i samhällets intresse av en dugande och värdig privatläkarkår». Styrelsen får därför på det kraftigaste tillstyrka förslaget i fråga.

Centralstyrelsen har funnit den föreslagna ändringen behövlig och lämplig men hemställt om viss jämkning i en detalj av lagtexten. Vidare har centralstyrelsen i likhet med styrelsen för psykiatriska föreningen framhållit det lämpliga i att upptaga till behandling frågan, huruvida ej lagändringar i liknande syfte rörande vissa ämbeten skulle vara önskvärda.

Berörda jämkning avser stadgandet i förslaget, att medicinalstyrelsen i avvaktan på undersökning av ifrågavarande läkare liksom vid vägran eller underlåtenhet från hans sida att underkasta sig undersökning äger återkalla legitimationen för tid, som styrelsen bestämmer. Härom har centralstyrelsen anfört:

Att legitimationen må återkallas vid alla fall av vägran eller underlåtenhet att underkasta sig undersökning är självfallet.

Medicinalstyrelsen bör även ha möjlighet att återkalla legitimationen »i avvaktan på dylik undersökning», men detta torde ej vara nödvändigt eller ens lämpligt i varje fall. Då styrelsen bestämmer tid för undersökningen, torde styrelsen kunna göra väntetiden så kort, att en indragning av legitimationen under väntetiden ej blir nödvändig.

Centralstyrelsen vill därför föreslå, att indragning av legitimationen under väntetiden skiljes från indragning av legitimationen vid vägran eller underlåtenhet att underkasta sig undersökning och att § 4 andra stycket i ifrågavarande del får följande lydelse:

»Vid vägran eller underlåtenhet att underkasta sig sådan undersökning må styrelsen återkalla legitimationen för tid, som styrelsen bestämmer. Styrelsen må jämväl kunna återkalla legitimationen i avvaktan på dylik undersökning.»

Departements-
chefen.

Enligt gällande bestämmelser tillkommer det medicinalstyrelsen att hava överinseendet över läkarkonstens utövande. För fullgörandet av denna för allmänheten betydelsefulla uppgift bör styrelsen naturligen hava de medel till sitt förfogande, som därför äro nödvändiga. Enligt 4 § i 1915 års lag om behörighet att utöva läkarkonsten skall medicinalstyrelsen ofördröjligen återkalla meddelad legitimation för läkare, som på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning i själstillståndet, orsakad av missbruk av alkohol, morfin eller dylikt medel, är ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten. För närvarande saknar emellertid styrelsen i vissa fall möjlighet att konstatera, huruvida en läkare lider av dylik rubbning i sitt själstillstånd. Medicinalstyrelsens inspektionsrätt bereder visserligen styrelsen tillfälle att undersöka, huruvida en tjänsteläkare av här angiven orsak är oförmögen att utöva läkarkonsten, men beträffande de privatpraktiserande läkarne finnes

ingen annan rätt till undersökning än den allmänna i sinnessjuklagen stadgade. För tillämpning av det lagrum, som här närmast är av intresse, 28 §, fordras emellertid anledning till antagande, att personen i fråga lider av sinnessjukdom — stadgandet nämner icke något om rubbning i själstillståndet, orsakad av missbruk av alkohol, morfin eller dylikt medel — samt att det av personens uppträdande uppenbarligen framgår, att han är farlig för annans säkerhet eller eget liv. Dessa förutsättningar göra det som regel praktiskt taget omöjligt för medicinalstyrelsen att bedöma, huruvida anledning föreligger att fråntaga en privatpraktiserande läkare hans legitimation, även om betydande risk finnes för den allmänhet, som i okunnighet om läkarens själstillstånd söker hans vård. Med hänsyn till vad sålunda anförts erfordras tydligen införande av rätt för medicinalstyrelsen att låta undersöka läkare, som nu nämnts. Att begränsa en bestämmelse om undersökningsrätt till de privatpraktiserande läkarna lär emellertid ej vara lämpligt. Jag förordar således, att medicinalstyrelsen, på sätt styrelsen hemställt, erhåller befogenhet att låta verkställa undersökning av sådana läkare, som giva grundad anledning till antagande, att de på grund av rubbning i själstillståndet av förut omförmäld art äro ur stånd att nöjaktigt utöva läkarkonsten.

I samband med framläggande av nu berörda förslag har medicinalstyrelsen hemställt om ändring av tiden för återkallelse av legitimationen beträffande sådan i 4 § i 1915 års lag avsedd läkare, som innehar läkarbefattning, vartill han utnämns av Konungen eller medicinalstyrelsen. För närvarande gäller, att en dylik läkares legitimation må återkallas allenast för tid, under vilken han av här ifrågavarande anledning åtnjuter tjänstledighet. Medicinalstyrelsen har i sin skrivelse anført, att erfarenheten givit vid handen, att bestämmelsen borde omändras så, att återkallelsebeslutet bleve det normgivande och att ledigheten anpassades därefter. Styrelsens förslag upptager föreskrift om skyldighet för medicinalstyrelsen att vid återkallelse av legitimationen för läkare, som innehar befattning, vartill han blivit utnämnd av Konungen eller medicinalstyrelsen, gå i författning om att han erhåller tjänstledighet tillsvidare för den tid, legitimationen är honom fråntagen. Att märka är emellertid, att det är den av läkarens rubbade själstillstånd förorsakade oförmågan att utöva läkarkonsten som i princip skall vara normerande både för den tid, legitimationen skall fråntagas läkaren, och för den tid, han bör vara tjänstledig, samt att dessa tider tydligen i regel böra sammanfalla. Ur praktisk synpunkt torde det därför spela mindre roll, huru sådan överensstämmelse mellan nämnda tider åvägbringas. Med hänsyn till den ställning ifrågavarande läkare intaga torde det vara naturligt, att tiden för tjänstledigheten på sätt nu gäller blir bestämmande för tiden för legitimationens återkallande. Skulle läkaren vid tjänstledighetstidens utgång fortfarande vara oförmögen att utöva läkarkonsten, bör det icke vara tillåtet för honom vare sig att inträda i tjänst eller att upptaga enskild praktik, utan lärers åtgärd för beviljande åt honom av ytterligare tjänstledighet i god tid böra vidtagas

och tiden för legitimationens återkallande i samma mån förlängas. De nuvarande bestämmelserna synas mig således hava fog för sig. Enligt vad jag inhämtat i medicinalstyrelsen hava desamma ej heller i praktiken medfört någon verklig olägenhet. Härtill kommer, att medicinalstyrelsens förslag synes lämna rum för vissa anmärkningar, såsom att en lagstadgad skyldighet för medicinalstyrelsen att av anledning, varom här är fråga, gå i författning om att läkare erhåller tjänstledighet icke torde böra begränsas till läkare, som utnämnts av Kungl. Maj:t eller medicinalstyrelsen, samt att då Kungl. Maj:t enligt gällande bestämmelser, vilka lära böra förbli oförändrade, i vissa fall har att bevilja läkare tjänstledighet, Kungl. Maj:ts beslut härutinnan med styrelsens förslag skulle bliva beroende av en åtgärd, som underordnad myndighet, medicinalstyrelsen, vidtog. Möjligen kunde det vara lämpligt, att lagen själv utsade, att en dylik tjänsteläkare icke finge i nu berörda fall utöva sin tjänst. Ett stadgande i denna riktning synes emellertid medföra behov av föreskrifter av löneteknisk natur, och tillräckliga skäl torde icke föreligga att nu vidtaga en sådan ändring. Jag förordar alltså, att 4 § i förevarande del bibehålles oförändrad.

Föreskriften om skyldighet för nu avsedda läkare att underkasta sig undersökning synes mig lämpligen kunna meddelas genom införande av ett nytt andra stycke i 4 § av 1915 års lag. Vad angår det närmare innehållet av bestämmelsen, har jag efter förebild av 51 § i sinnessjuklagen upptagit ett stadgande om skyldighet för polismyndighet att lämna handräckning, därest läkaren motsätter sig undersökning. I övrigt har medicinalstyrelsens förslag undergått vissa jämkningar, huvudsakligen av formell natur. Det torde icke vara nödigt, att jag närmare ingår på desamma. Jag vill härutinnan allenast framhålla, att bestämmelsen i medicinalstyrelsens förslag om rätt för styrelsen att provisoriskt återkalla legitimationen något omredigerats. Enligt det förslag, jag framlägger, skall medicinalstyrelsen i avvaktan på att undersökning kommer till stånd äga indraga legitimationen för den tid styrelsen bestämmer. Jag har icke ansett det nödigt att såsom särskild grund till provisoriskt återkallande av legitimationen angiva läkarens vägran eller underlåtenhet att underkasta sig undersökning. Tydligt är nämligen, att stadgandet äger tillämpning, om någon av berörda grunder är för handen. I anledning av vad centralstyrelsen för Sveriges läkarförbund framhållit rörande detta stadgande vill jag nämna, att legitimationen naturligen icke bör återkallas för längre tid än som är nödigt.

Vad slutligen angår den i ärendet väckta frågan om upptagande till behandling av spörsmålet angående införande av liknande bestämmelser som de nu föreslagna rörande vissa ämbeten, finner jag visserligen skäl kunna anföras till stöd för en dylik åtgärd men synes mig därmed för närvarande böra anstå.

Föredraganden uppläser härefter det i enlighet med vad sålunda anförts omarbetade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten* av den lydelse,

bilaga¹⁾ till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Anders Tottie.

¹⁾ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den
21 januari 1932.*

Närvarande:

justitieråden CHRISTIANSSON,
EDELSTAM,
STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 15 januari 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i socialdepartementet, hovrättsrådet Olof Alsén.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 29 januari 1932.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMBIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Larsson:

På hemställan av statsrådet Holmbäck i egenskap av tillförordnad chef för socialdepartementet beslöt Kungl. Maj:t den 15 januari 1932 inhämta lagrådets yttrande över ett inom departementet upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 4 § i lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten*. Den 21 januari 1932 har lagrådet avgivit yttrande och därvid lämnat förslaget utan anmärkning. Med hänsyn härtill och då jag för min del biträtt förslaget, hemställer jag, att detsamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Bertil Wirseen.